

Etica

Abordări moderne (scurtă sinteză)

Ce este etica?

- **Etica:**
- știință a comportamentului, moravurilor; studiu teoretic al principiilor care guvernează problemele practice.
- ansamblul regulilor de conduită împărtășite de către o comunitate anumită, reguli care sunt fundamentate pe distincția între bine și rău.
- Presupune detasare, imparțialitate
- **Morala:**
- totalitatea mijloacelor pe care le folosim pentru ca să trăim într-un mod omenesc; ansamblul prescripțiilor concrete adoptate de către agenți individuali sau colectivi.
- ansamblul principiilor de dimensiune universal-normativă (adeseori dogmatică), bazate pe distincția între bine și rău
- Presupune implicare emoțională
- **Deontologia**
- ansamblul regulilor după care se ghidează o organizație, instituție, profesie
- **etica aplicată:**
- utilizare a unor metode de raționare capabile să examineze critic și să evalueze problemele morale ale profesiilor, tehnologiilor, politicilor publice etc.: analiza conceptuală, echilibrul reflectat, fenomenologia, cazuistica, moralitatea comună, specificarea, cântărirea principiilor

Problemele centrale ale moralei

- Ce ar trebui să **facem** (ce ar fi bine, drept, corect, onest)?
- Cum ar trebui să-i **judecăm** pe alții și pe noi înșine?
- Cum trebuie să-i **tratăm** pe alții și să admitem să fim tratați de ceilalți?
- Ce **scopuri** sunt **demne** de a fi urmate în viață?
- Care este **cel mai bun mod de viață**?
- Ce fel de **persoană** ar trebui să fiu?

etică și morală religioasă

- Dumnezeu și textele sfinte sunt sursa moralei
- **Morala este o conventie umana**
- Morala religioasa este absoluta si revelata.
- **Morala laica este relativist – contextuala si rationala.**
- Sensul moralitatii religioase: mântuirea. Promisiunea: fericirea vesnica
- **Sensul moralitatii laice: acceptarea, integrarea, respectul, aprecierea, stima de sine, implinirea omeneasca .**
- Principiul egalitatii in fata normelor (toti suntem egali, iar normele trebuie sa fie accesibile si practicabile (nu pentru eroi sau sfinti).

Ce este de reținut din creștinim pentru feminism?

- Seminificația spirituală a felului în care Isus tratează femeile
- Morala iubirii
- Caracterul *feminin* al poruncilor
- Pilda talanților

Marile monoteisme: valori centrale

- Mozaism: dreptatea
- Budism: eliminarea suferinței
- Creștinism: iubirea
- Islamism: supunerea
- *Nu trata o altă persoană așa cum nu ai dori să fii tratat tu însuși* (forma negativă) sau: *Tratează altă persoană așa cum ai dori să fii tratat tu însuși* (forma pozitivă).
- Popular:
- ***Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face!***
- ***Fă pentru altul ceea ce ți-ai dori să facă altcineva pentru tine!***
- Dublul standard de gen
- Sexismul ca încălcare a regulii de aur.

Caracteristicile fundamentale ale gândirii moderne

Umanismul: omul este scop în sine

Raționalismul: este înzestrat cu liber arbitru și știe să facă alegeri în sensul propriilor interese

Universalismul: indiferent de sex, rasă, clasă, etnie, religie, avere, orientare sexuală

Secularismul: religia este problema privată a fiecărui om, Rolul statului este să asigure exercitarea libertății religioase, mai general, libertatea de conștiință și credință.

Progresismul: prin educație, cercetare și muncă oamenii și societatea pot progresa

Pluralismul: fiind raționali oamenii pot să își organizeze reprezentarea politică diferită a propriilor interese

Kantianismul

- Nu pot să fiu morală decât ca ființă liberă
(Ex: amoralizarea avortului atunci când este interzis)
- **Voința liberă:** capacitatea de a **acționa autonom**, să ne fim **propriul legiuitor**.
- **Umanitatea din persona fiecărui om este sfântă.**
- Kant delimitează două scopuri în sine: **viața și umanitatea** din persoana oricărei ființe omenești.
- **Imperativul practic:**
Acționează astfel încât să tratezi umanitatea, atât în persoana ta, cât și a oricărei alteia, totdeauna și în același timp ca scop și niciodată numai ca mijloc. (Imm. Kant, *Intemeierea metafizicii moravurilor*).

Datoriile morale:

- a. Perfecte față de sine (obligatorie oricând): să nu comitem suicid.
- b. Perfecte față de alții: să nu facem promisiuni false.
- c. Imperfectă față de sine (ori de câte ori ne stă în putință): să ne dezvoltăm capacitățile și talentele
- d. Imperfecte față de alții: să îi ajutăm să își dezvolte capacitățile și talentele

Utilitarismul

J. St. Mill: *Utilitarismul* (1863)

(*On Liberty*), 1859, *Subjection of Woman* (1869)

Scopul moral al vieții oamenilor este căutarea fericirii.

Acționează astfel încât acțiunea ta să maximizeze propria fericire și pe a celorlalți și să minimizeze propria suferință și pe a celorlalți!

- Cel mai corect act moral pe care îl putem face este acel act care aduce cea mai mare fericire (sau utilitate) pentru cel mai mare număr posibil de oameni.

Contractualism/neocontractualism

- **Normele morale sunt acorduri asupra cărora am convenit.**
- **Subiect al unui contract:** persoana care participă la negocierea lui, are puterea să-și exprime acordul sau dezacordul, să-i stabilească termenii.

Marginalii și excluși

- O parte din contractanți (vezi de exemplu persoane cu dizabilitati, minoritățile etnice și femeile) nu contează deloc, sunt practic excluși sau cu totul marginali în calitate de subiecți contractanți (vezi de exemplu copiii sau în societatea românească rromii tradiționaliști sau cei foarte săraci).
- Cauze: Sexismul, rasismul, clasismul, sovinișmul, antisemitismul, “ageismul”, homofobia, speciismul
- John Rawls, *O teorie a dreptății*, 1971:
- Pentru ca să construim norme drepte, în situația originală trebuie să deliberăm în spatele unui vâl de ignoranță asupra situației noastre ulterioare.
- ***O normă este dreaptă dacă aplicarea ei avantajează și pe cel mai dezavantajat membru al comunității în care ea se aplică.***

Etica drepturilor

- Este mai bine, mai drept și mai echitabil să considerăm că **toți oamenii au drepturi pentru că sunt oameni.**
- Dacă introducem diferite categorii de discriminări: de religie, sex, rasă, etnie, avere, orientare sexuală, cei mai mulți oameni ajung să fie tratați ca non-cetățeni

Cine poate să aibă drepturi?

- **Capacitatea de a suferi:** orice făptură vie, dotată cu sensibilitate să poată avea un drept. Putem include feții, animalele, dar îi excludem pe cei aflați în comă ireversibilă.
- - **Capacitatea de a avea interese** (nevoi). Adaugăm embrioanele, feții, plantele, animalele, generațiile următoare.
- - **Capacitatea de a alege** o dețin oamenii (discernământul este și a fost mereu temel al drepturilor și responsabilității) și în mod limitat, animalele superioare.
- - **Faptul de a fi persoană:** cel mai frecvent acceptat. Este însă faptul o persoană? Dar cineva aflat în comă ireversibilă? Dar cineva care suferă de demență senilă?